

Uhlíř, Zdeněk

[Buben, Milan; Kukla, Otakar Aleš; Kučera, Rudolf. Svatí spojují národy: portréty evropských světců]

Religio. 1995, vol. 3, iss. 2, pp. 198-199

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/124729>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

vzal Gábriš za vzor i pro pořadí knih ve svém překladu. (Český překlad je ve dvou částech, s ohledem na uspořádání ve vydáních latinské Vulgáty.)

Svému překladu předeslal Gábriš „Úvodné slovo“, v němž vysvětlil původ apokryfů i jejich hodnocení v různých církvích. Na začátku poznámek (s. 314-315) jsou podrobnější údaje o apokryfických knihách a jejich významu.

Překlady jednotlivých knih (s. 7-313) jsou opatřeny poznámkami (s. 316-373) s úvodními údaji o knihách a s četnými vysvětlivkami k jednotlivým veršům. Orientaci usnadňuje obsah. (Poznámky k českému překladu v dolní části jeho stránek jsou stručnější.)

V Gábrišově překladu jsou obsaženy tyto knihy: Ezdráš, Ester – přídavky, Júdit, Tóbit, 1.-4. Makabejská, Modlitba Menašeho, Múdrost Šalamúnova, Žalm 151, Sírach, Žalmy Šalamúnove, Bárúch, List Jeremiášov, Daniel – přídavky.

Vůči českému souboru jsou zde navíc Žalmy připisované Šalomounovi (s. 273-291, 364-367), 18 hymnických skladeb patrně z 1. století př. Kr. V poznámkách (s. 341-342) Gábriš podává překlad Ranního hymnu, jedné ze 14 Ód v Septuagintě, jež není doložena v některé biblické knize. List Jeremiášův je uveden jako samostatný spis (s. 301-304, 371). (V českém překladu je podle latinské tradice přifažen jako 6. kapitola ke knize Bárukově.)

Ve slovenském i českém souboru je kniha Ezdrášova označována jako První nebo Třetí, známá v českých dějinách výrokem o vítězství pravdy (4,41). Ve slovenském souboru není Čtvrtá kniha Ezdrášova, která se nedochovala v řečtině. (Pro český soubor byla přeložena z latiny, s přihlédnutím k staroslověnské verzi.) V obou souborech byl Žalm 151 přeložen z řečtiny (v. 186, 349). (V poznámkách k českému překladu jsou též odkazy k hebrejskému originálu v rukopisech z 11. kumránské jeskyně u Mrtvého moře.) Do slovenštiny (187-272, 350-363) i do češtiny byla přeložena kniha syna Sírachova z úplné řecké verze; poměrně rozsáhlá část hebrejského originálu je nyní známa díky nálezům v Káhiře a u Mrtvého moře.

Apokryfy jsou velmi důležité pro lepší poznání podkladu i zvěsti Starého i Nového

zákona. Gábrišův slovenský překlad a jeho vysvětlivky jsou podstatným přínosem k studiu těchto textů.

STANISLAV SEGERT

Milan M. Buben
– Rudolf Kučera
– Otakar A. Kukla,
Svatí spojují národy.
Portréty evropských světců,
Praha: Panevropa 1994, 184 s.

Po několika knihách týkajících se českých svatých, které u nás v poslední době vyšly, si kolektiv tří katolických autorů vyzbral téma komplexnější a syntetičtější: na portrétech vybraných světců se snaží dokázat jednotu evropských dějin od přelomu pozdní antiky a raného středověku až do doby nezávno minulosti. Mohli bychom snad říci, že dnes stále ještě módní „evropanství“ (zvláště patrné je to ve statích Rudolfa Kučery) se tu přenáší na dějiny jako celek, projektuje se do dávné minulosti. Máme tu tedy co do činění (řečeno dle Bernarda Guenée) s autoritativní historií, „jaká měla být“, nikoli s kritickou historií, „jaká byla“. Zdá se ovšem, že to vyplývá z potřeb našeho dnešního katolického prostředí, které si žádá spíše prací vzdělavatelských a vychovatelských, didakticko-moralistických než odborných či vědeckých.

Kniha je uvedena dvěma obecnějšími kapitoly („Kdo jsou světcí?“ od M. M. Bubna a „Světcí a vznik českého státu“ od R. Kučery). Již na nich zcela zřejmě vidíme, že před sebou nemáme práci religionistickou (ale ani teologickou či historickou), nýbrž jakési quasihistorické pojednání, které chce učinit oprávněnými současné nároky katolicismu na znovuoživení a snad i absolutizaci. Mezi oběma autory však přece jen nalezneme rozdíl v pojetí. Pokud M. M. Buben podává v podstatě učebnicový výklad katolické doktríny světečtví a svatosti (tzn. soustřeďuje se pouze na oficiální, aprobovaný kult, tj. přeneseně dle Hippolyta Delehaye věnuje svou pozornost pouze sféře „hagiografické“, nikoli „folklorní“), R. Kučera přistupuje ke svému tématu s apriorními hodnotovými a hod-

notičmi měřítky bez jejich kritického zvážení a prozkoumání (jeho stať mi připomíná článek Václava Vojtůška o sv. Václavu z dob druhé světové války). Žádný z nich se však nesoustředil na po mém soudu nejpodstatnější věc, totiž na rozlišení světcova prvního života (tj. vlastního života jakožto historické osobnosti) a života druhého (tj. pouť jeho postavy dějinami jakožto předmětu veřejného církevního kultu a soukromé zbožné úcty). Důvěřivému čtenáři je tak předestřen zploštělý obraz, který naprosto pomíjí historické proměny forem kultu a úcty. To se pak obráží ve všech jednotlivých portrétech: některé obecné patronáty (např. u Josefa či Kosmy a Damiána) jsou vzhledem ke svému skutečnému významu a působení přeceněny, speciální patronáty pak jsou předkládány v ahistorické strnulosti, bez časového rozlišení jejich projevu. Výsledkem toho je, že místo poučení o významu světců v souvislostech českých a evropských dějin máme před sebou pouze předpokládaná tvrzení, která jsou z určitých ideologických hledisek sice přijatelná, ale v odborném kritickém pohledu naprosto irelevantní.

Vlastním obsahem knihy je třiatřicet portrétů jednotlivých světeckých postav (Josef, Kosmas a Damián, Florián, Vít, Jiří, Zikmund, Benedikt z Nursie, Cyril a Metoděj, Ivan, Ludmila, Václav, Mlada, Wolfgang Řezenský, Vojtěch, Pět bratří, Štěpán Uherský, Prokop, Jindřich II., Norbert, Alžběta Durynská, Hedvika Slezská, Anežka Česká, Zdislava z Lemberka, Jan Nepomucký, Ignác z Loyoly, Petr Canisius, Jan Sarkander, Klement Maria Hofbauer, Jan Nepomuk Neumann, Edith Steinová, Maximilián Kolbe, Engelmar Unzeitig). Už tento výběr (jako i v jiných obdobných současných pracích) je nešťastný. Ahistorický přístup totiž znemožňuje nahlédnout podstatné odlišnosti pojetí druhého světcova života v různých dobách, takže – při absenci obecného hlediska religionistického, teologického nebo historického – jsou vedle sebe položeny věci nesouměřitelné. Svědčí o tom mimo jiné už jenom středověký důraz na světcovu přímluvu a novověký akcent na jeho příklad, z existenciálního hlediska dva naprosto odlišné postoje (je např. vcelku zřejmé, že antičtí a středověcí světcí v důsledku své vzdálenosti, „exotičnosti“, mohou pro dnešního člověka jen stěží

naplňovat svou exemplární funkci). I zde tedy jasně vidíme, že autoři se nechali všem konfesionalním hlediskem v horším smyslu, a že tudíž pro čtenáře, nepřijímající jejich východiska, nemůže být tato kniha poučecím, pokud se týče tématu, jímž se obírá.

Zároveň se autoři nedokázali sjednotit ani na metodickém postupu. Z nich jedním M. M. Bubnovi lze přikrknout úsilí o odborný (byť stručný a popularizující) výklad, i když v některých jeho prvcích poněkud kuriózní. Při kompozici svých hesel se totiž řídil scholastickým stylem, který použil ve Zlaté legendě Jakub de Voragine: na začátku uvádí výklad jména (Jakubovo „de nomine“). Lecdly by však tyto (pseudo)etymologické expozice mohly být snad méně hluboké, zato však věrohodnější: odvozovat Ivanovo jméno od hebrejského Jochánána je sice nesmírně působivé, avšak patrně by bylo lépe vycházet od bližší skutečnosti slovanského úzu (Ivan = Jan Křtitel, Joann = Jan Evangelista), s čímž nakonec souhlasí i děj jeho legendy. R. Kučera zase vystupuje jako bojovný konzervativně tradionalistický katolický publicista, který v důsledku tohoto svého postoje zcela opomíjí problematiku faktografie (např. nejednotnost názorů ve věci Václavovy smrti, ale i jiné chronologické otázky z období české protohistorie). Konečně Otakar A. Kukla působí jako zbožný kazatel nebránící se využitím rétorických figur. I z hlediska metodického tak čtenář najde v knize něco jiného, než co slibuje její titul.

Za této situace se jeví poněkud nadbytečné zabývat se jednotlivými kapitolami, představujícími portréty zařazených světců. Je totiž zřejmé, že autorům nešlo ani o faktografickou informaci, ani o religionistický výklad, ani o historiosofickou úvahu. Ačkoli titul knihy působí přitažlivě a vzbuzuje zájem, vlastní text očekávání nenaplnuje a zklamává. Čtenářům, kteří si přejí nové výsledky bádání a nové podněty, nelze než recenzovanou knihu nedoporučit.

ZDENĚK UHLÍŘ